

ATTILA
KÖKSAL
DİJİTAL
ÇAĞDA
YATIRIM

Remzi Kitabevi

ATTILA KÖKSAL, CFA orta öğrenimini İstanbul Erkek Lisesi'nde tamamlamış, 1983 yılında Boğaziçi Üniversitesi Makina Mühendisliği Bölümü'nden mezun olmuştur. 1985 yılında Philadelphia Drexel Üniversitesi'nden MBA derecesi alan Köksal, yatırım bankacılığı kariyerine Princeton'da Center for International Financial Research Inc.'de başlamıştır. Kariyeri boyunca, sırasıyla Saudi American Bank, Tacirler Menkul Değerler, İnter Yatırım, İnter Portföy ve Demir Yatırım gibi finans kuruluşlarında üst düzey yöneticilik yapmıştır.

2002-2020 yılları arasında Ünlü Menkul Değerler'de Genel Müdürlük ve ardından Yönetim Kurulu Üyeliği görevlerinde bulunan Köksal, 2011-2014 yılları arasında Türkiye Sermaye Piyasaları Birliği'nde (TSPB) yönetim kurulu başkanlığı yapmış ve Borsa İstanbul, VOB A.Ş. ve CFA Institute'da yönetim kurulu üyeliği görevlerinde bulunmuştur.

Hâlen Turkish Dijital Teknolojiler A.Ş., Türk Sigorta ve WWF Türkiye'de yönetim kurulu üyesi ve Habitat Derneği'nde danışma kurulu üyesi olarak görev yapmaktadır. Ayrıca, Finansal Okuryazarlık ve Erişim Derneği (FODER)'nde gönüllü olarak finansal okuryazarlık faaliyetlerine katkıda bulunmaktadır. Sabancı Üniversitesi'nde Davranışsal Finans dersleri veren Köksal'ın yazar arkadaşlarıyla birlikte kaleme aldığı "Geleceğe Yatırım" serisi kapsamında yayımlanan *Yarımın Büyükleri İçin Tasarruf ve Yatırım Tavsiyeleri* ve *Aileler İçin Tasarruf ve Yatırım Tavsiyeleri* adlı iki kitabı bulunmaktadır. Üçüncü kitabı *Parasal Konularda Yaptığımız Hatalar* ise tasarruf, birikim ve yatırım konularında sıkça yapılan hataları, bu hataların yaşamlarımız üzerindeki olumsuz etkilerini ve bu etkileri azaltma yollarını ele almaktadır.

ATTILA
KÖKSAL

DİJİTAL
ÇAĞDA
YATIRIM

Remzi Kitabevi

DİJİTAL ÇAĞDA YATIRIM / Attila Köksal

© Remzi Kitabevi, 2024

Her hakkı saklıdır.

Bu yapıtın aynen ya da özet olarak
hiçbir bölümü, telif hakkı sahibinin
yazılı izni alınmadan kullanılamaz.

Yayına hazırlayan: Sevrin Uysal

Kapak ve iç tasarım: Ömer Erduran

ISBN 978-975-14-2195-1

BİRİNCİ BASIM: Eylül 2024

Kitabın basımı 2000 adet yapılmıştır.

Remzi Kitabevi A.Ş., Akmerkez E3-14, 34337 Etiler-İstanbul

Sertifika no: 10705

Tel (212) 282 2080 Faks (212) 282 2090

www.remzi.com.tr post@remzi.com.tr

Baskı ve cilt: Seçil Ofset, 100. Yıl Mah., Matbaacılar Sitesi

4. Cad. No: 77 Bağcılar-İstanbul

Sertifika no: 44903 / Tel (212) 629 0615

İçindekiler

Önsöz 7

BİRİNCİ BÖLÜM

Dijital Çağın Getirdiği Yenilikler 12

İKİNCİ BÖLÜM

Tasarruf: Finansal Bağımsızlığa Giden Yol 52

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Tohumdan Ağaca: Yatırımın Gücü 70

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Portföylerin Yapı Taşları: Yatırım Araçları 88

BEŞİNCİ BÖLÜM

Nasıl Bir Yatırımcıyım? 150

ALTINCI BÖLÜM

Nasıl Yatırım Yapıyoruz? 170

YEDİNCİ BÖLÜM

Yatırımlarda Ne Gibi Riskler Vardır? 194

SEKİZİNCİ BÖLÜM

Nasıl Yatırım Yapacağım? 210

DOKUZUNCU BÖLÜM

Dijital Çağın Getirdiği Sorunlar 250

ONUNCU BÖLÜM

**Dijital Çağın Getirdiği Sorunlarla Nasıl
Baş Edeceğim? 300**

ON BİRİNCİ BÖLÜM

Finansal Refaha Ulaşmak için Nasıl Davranmalıyım? 340

Sonsöz 355

Kaynakça ve Kitap Tavsiyelerim 357

Önsöz

Üniversiteye gittiğim yıllarda Borsa İstanbul, henüz faaliyete geçmemişti. Mühendislik okuyordum, finansa hiç ilgim yoktu. Ekonomi ve işletme okuyan arkadaşlarım da finans konularına çok uzaktılar. Annem ve babam, o dönemdeki birçok yatırımcı gibi birikimlerini banka mevduatı, altın veya gayrimenkulde değerlendiriyordu. O yıllarda birçok aile gibi biz de kooperatifler üzerinden gayrimenkul yatırımları yapmış ve zarar etmiştik.

Aradan geçen 40 yılda dünyada ve Türkiye’de çok şey değişti.

1980’li ve 1990’lı yıllara damgasını vuran yüksek enflasyon ortamı, o yıllardaki siyasi ve ekonomik belirsizlikler ve krizler ile birleşince ülkemizde sadece bize has bir yatırım kültürü oluştu. Dünyanın başka hiçbir ülkesinde görülmemiş olan bu enflasyon ortamı, çoğumuzu kısa vadeciliğe ve fırsatçılığa sürüklediği gibi toplumumuzun ahlaki değerlerini de zedeledi.

Kısa vadeli düşünen, ortalamada yatırımlarının dörtte üçünü gayrimenkulde tutan, döviz ve altın yatırımları ile enflasyondan korunmaya çalışan, hisse senedi ve kripto para piyasalarında ise kelimenin tam anlamı ile kumar oynayan bir yatırımcı grubuyuz. Yaptığımız yatırımların verimli olduğunu söylemek mümkün değil. Gayrimenkul dışındaki yatırımlarımızın ülke ekonomisine bir katkısı olmadığı ortada. Finansal sistem dışında tutulan döviz ve altının toplam miktarını bilmiyoruz bile.

Tüm dünyada olduğu gibi ülkemizde de sosyal güvenlik sistemi çok zayıfladı. Artık emeklilik yıllarımız için kendimiz önlem almak zorundayız, aksi takdirde hepimizi finansal açıdan karanlık bir gelecek bekliyor.

Son yıllarda yaşanan halka arz furiasında borsaya gelen yedi milyon yeni yatırımcının, her akşam sosyal medyadaki sohbet odalarına katılan binlerce borsa oyuncusunun, WhatsApp, Telegram gruplarında buluşan kit-

lelerin amaçları aynı, büyük zorluklarla elde ettikleri birikimlerini korumak ve büyütme. Ancak bu kitle, maalesef yanlış yönlendiriliyor, umutlandırılıyor ve genellikle ya manipülatörlerin tuzaklarına düşüyor ya da kısa vadeli işlem yapmanın doğal sonucu olarak birikimlerini eritip borsaya küsüyor.

Bazı akşamlar Twitter (şimdiki adıyla X) platformundaki borsa sohbet gruplarına katılıp orada konuşulanları dinliyorum. Bu gruplardaki yüzlerce katılımcı, o gün borsa yükseldiyse mutlu ve neşeli, borsa düştüyse kızgın, sinirli ve agresif oluyorlar.

Katılımcıların çoğunluğunu borsada günlük işlem yapanların oluşturduğu bu tür yankı odaları, önemli bilgi paylaşım ve sosyal etkileşim ortamları. Buraya gelenler, o gün kendileri ile aynı duyguları yaşamış, kâr veya zarar etmiş kişilerle sevinç veya üzüntülerini paylaşıyorlar, iyi günlerde onlara bilgi ya da tüyo veren “üstadlara” teşekkürler ediyor, kötü günlerde ise düşüşe neden olduklarını düşündükleri işlem algoritmalarına, şirket patronlarına veya siyasetçilere yükleniyorlar. Katılımcıların hepsinin amacı hemen hemen aynı: borsada kısa vadede para kazanmak için gerekli olan bilgilere ulaşmak, gelecek günlerin popüler hisselerini bulmak, “taşımakta” oldukları hisseler hakkında doğru seçim yaptıklarını teyit etmek vb.

Dijitalleşme, finansal ürün ve hizmetlerde çok önemli yenilikler getirdi. Artık cep telefonlarımız, bilgisayarlarımız ve iPad’lerimizden banka, aracı kurum veya finansal teknoloji uygulamaları aracılığıyla dünyanın herhangi bir borsasında, herhangi bir para birimi üzerinden işlem gören bir yatırım aracını kolaylıkla ve çok düşük bir maliyetle alabiliyoruz.

Yatırım yapmak, demokratikleşti, kolaylaştı ve ucuzladı. Bilgi kaynakları çoğaldı, bilgiye erişim basitleşti. Yapay zekâ uygulamaları sayesinde artık cevaplayamayacağımız bir soru, çözemeyeceğimiz bir problem, ulaşamayacağımız bir bilgi kalmadı gibi.

Ancak dijital uygulamalar, bazı sorunları da beraberinde getirdi. Bunların başında bilgi kirliliği, bilgi yoğunluğu, siber güvenlik sorunları, davranışsal müdahaleler, sosyal etkileşim, teknolojik dolandırıcılık ve piyasa manipülasyonları geliyor. Diğer yandan işlem maliyetlerinin düşük olması ve yedi gün yirmi dört saat boyunca kolaylıkla işlem yapabilmek, bizleri kısa vadeciliğe yönlendiriyor.

Bu kitabı, dijital okuryazarlık ve bireysel finans konularında bilgi edinmek ve finansal bağımsızlık yolunda ileriye yönelik bir adım atmak isteyen kişiler için yazdım.

Belki sizlere garip gelecek ama kitabı okumaya 11'inci bölümden başlamanızı tavsiye ediyorum. Bu bölüm, kitabın ana temasını özetliyor. Kitabın çeşitli bölümlerinde karşınıza çıkacak olan "Finansal Refaha Ulaşma Algoritması" olarak tanımladığım on üç adımı, yaşantınız boyunca uygulamanızı umuyorum.

Yatırımlarda kısa vadede başarılı olmanın kestirme bir yolu, basit bir formülü yoktur. Eğer öyle bir formül arıyorsanız bu kitap maalesef size göre değil. Sizlere kestirme yoldan zengin olmak konusunda tavsiye veren, yol gösteren kişilere de güvenmemenizi naçizane tavsiye ederim.

Bu kitap, okuyucularına, yatırımlarda başarılı olmak için her gün piyasalarda işlem yapan milyonlarca insan, binlerce kurum ve sayılarını artık tahmin bile edemediğimiz robot yazılımlar ile yarışmak ve onları geçmeye çalışmak yerine doğru alışkanlıklar geliştirmeyi, kendilerini tanımayı, piyasalar ve yatırım araçları konusunda bilgili olmayı, teknolojiyi doğru kullanmayı ve disiplinli ve sabırlı olmayı öğretmeye çalışıyor.

Kitabın yazımı yaklaşık bir buçuk yıl sürdü. Finansal teknoloji çok hızlı geliştiği için bazı bölümleri defalarca yenilemek zorunda kaldım. Kitap yayımlandıktan sonra sosyal medya üzerinde ve blogumda finansal teknoloji alanındaki yenilikleri sürekli olarak tanıtmaya devam edeceğim.

Kitabın yazımı sırasında en az benim kadar emek sarf etmiş olan değerli asistanım Dilcu Taşan Kuyucu'ya kalpten teşekkürlerimi sunuyorum. Daha önceki kitaplarıma da büyük katkılarda bulunmuş olan Dilcu Hanım, deneyimli bir borsa uzmanıdır. Artık onun da bir kitap yazmasının zamanı geldi diye düşünüyorum.

Parasal Konularda Yaptığımız Hatalar adlı kitabıma önemli katkılarda bulunmuş olan değerli ağabeyim Prof. Dr. Acar Baltaş, beni Remzi Kitabevi ile tanıştırdı. Şirketin ortağı ve yayın bölümü yönetmeni olan Ömer Erduran, ilk tanışmamızdan itibaren büyük bir titizlikle kitabımı inceledi, çok değerli yorumlarda bulundu ve kitabın bugünkü hâline gelmesine önemli katkı sağladı.

Kitabı yayına hazırlayan Sevrin Uysal'ın gözlemciliği ve detaylara verdiği önem, beni çok etkiledi. Ömer Bey ile birlikte yazım süresinde gö-

zümnden kaçan hataları düzelttiler, çok sayıda grafik ve şema içeren bu kitabın sayfa düzeni için büyük emek sarf ettiler.

Değerli arkadaşım, on parmağında on marifet olan, trader, teknik analist, yazar Ali Perşembe'nin yorumları da kitabıma değer kattı. Soner Can-ko ve Sertaç Özinal'a da finansal teknoloji alanındaki bilgi ve tecrübelerini benimle paylaştıkları için müteşekkirim.

Remzi Kitabevi'nden Öner Ciravoğlu ve Fevzi Kılınçarslan'a kitaba olan katkıları için teşekkür ediyorum.

Kitabın son okumasını yapan Doğan Selçuk Öztürk'e ayrıca teşekkür ediyorum.

Kitabın büyük bir bölümünü, yönetim kurulu üyesi olduğum, 30'un üzerinde finansal teknoloji şirketine ev sahipliği yapan T-Gate'in bulunduğu Turkish Bank genel müdürlük binasında yazdım. Kitabın yazım aşamasında beni yorum ve görüşleri ile destekleyen Hakan Börteçene'ye, Kurt Börteçene'ye, Bars Börteçene'ye ve Murat Arığ'a da teşekkür borcum var.

Aylar boyu süren çalışmalarım boyunca beni sürekli destekleyen sevgili eşim Ebru, çocuklarım Ela ve Alp'e de teşekkür ediyorum.

Bu kitabın, içinde yaşadığımız dönemin getirdiği fırsatları değerlendirmek isteyen herkes için bir rehber olması için çalıştım. Konuların daha kolay anlaşılabilir olması için infografikler, QR kodları ve ilginç görseller kullandım. Sizleri, karmaşık finans terimleri ile yormadan birikim, yatırım ve doğru varlık dağılımı yapmak konularında yaşantınız boyunca faydalana-cağınız temel bilgilerle donatmaya çalıştım.

Dijital Çağda Yatırım'ın, dijital finansal okuryazarlık seviyesini artırmak ve bilinçli kararlar alarak gelecekte finansal refaha ulaşmak isteyen herkese faydalı olacağını umuyorum.

Finansal bağımsızlık yolculuğunuzda hepinize başarılar dilerim.

Attila Köksal, CFA
Ağustos 2024

DİJİTAL
ÇAĞDA
YATIRIM

BİRİNCİ BÖLÜM

Dijital Çağın Getirdiği Yenilikler

Dijital çağın yatırım alanına getirdiği yeniliklerin boyutunu vurgulamak için sizi yakın bir geçmişe götüreceğim ve 1990'ların Türkiye'sindeki yatırım ortamını anlatacağım.

1985 yılında Drexel Üniversitesinden MBA derecemi aldıktan sonra çalışma hayatıma Princeton'daki "Center for International Financial Research & Analysis (CIFAR)" şirketinde başladım.

ABD'li fon yöneticileri, yerel borsalarında yaşanan uzun vadeli yükseliş ve tatmin edici hisse senedi getirileri nedeniyle 1970'li yıllara kadar yurt dışındaki şirketlere ilgi göstermemişlerdi.

1970-1980 yılları arasında hisse senedi getirilerinin o dönemde çok yüksek olan enflasyonun gerisinde kalması, başta Sir John Templeton, Jim Rogers, Julian Robertson ve George Soros gibi birçok fon yöneticisini ABD dışındaki piyasalara yönlendirdi.

CIFAR, özellikle Tayland, Malezya, Güney Kore, Arjantin, Brezilya gibi gelişmekte olan ülkelerdeki büyük şirketlerin faaliyet raporlarını elde ediyor, muhasebe farklılıklarını inceliyor, bu şirketlerin finansal rasyolarını hesaplıyor ve topladığı büyük veri tabanını fon yöneticilerine pazarlıyordu.

Benim şirketteki görevim, hem finansal analiz yapmak hem de o dönemde çok popüler olan dBase III veri tabanı programını kullanarak finansal rasyoları hesaplayan programlar yazmak ve onları SPSS istatistik programı ile analiz etmektir.

O yıllarda veriye ulaşmak çok zordu. Şirketlere faaliyet raporu taleplerimizi posta ile iletir, haftalarca, bazen aylarca raporların gelmesini beklerdik. ABD'li fon yöneticilerinin yıllarca yurt dışı piyasalardan uzak durmalarının ana nedenlerinden biri, bilgiye ulaşımın zorluğuydu.

1988 yılında Türkiye'ye döndüm. Turgut Özal'ın Türkiye ekonomisini dışarıya açma çabaları olumlu sonuçlar vermeye başlamış, yabancı bankaların Türkiye'ye olan ilgileri artmıştı. Citibank'ın bir iştiraki olan Saudi American Bank'ın (SAMBA) fon yönetimi bölümüne girdim. O dönemde yerel bankalarda bugünkü anlamda fon yönetimi bölümleri yoktu. Döviz işlemleri bir müdürlükte, hazine bonusu, Türk lirası işlemleri başka müdürlüklerde yönetiliyordu. Bilgi işlem sistemlerinin yetersizliği aradaki iletişim kopukluklarına neden oluyor, verimliliği düşürüyordu.

SAMBA, o dönemde en gelişmiş bilgi işlem altyapısına sahip olan bankalardan biriydi. E-posta'yı ilk defa orada görmüştüm. Ancak, e-posta aramızda haberleşmek için kullanılmıyordu. Sadece günde bir kez, merkezden gönderilen Citimail'de o günün önemli haberlerini okuyorduk. Yine de bu, diğer bankalardaki arkadaşlarımıza gururlanarak anlattığımız bir şeydi.

Anlık piyasa bilgilerini, bugünkü standartlara göre oldukça ilkel olan yeşil renkli Reuters ekranlarından takip ediyorduk. Ekranında düzenli alım-satım kuru veren banka sayısı oldukça azdı. Diğer bankalarla olan Türk lirası plasman ve döviz alım-satım işlemlerini telefon üzerinden yapıyorduk. İşlem yapmak istediğimiz bankayı arıyor, oradaki dealer arkadaşımıza örneğin "100.000 dolar için kur verir misin?" diye iki tarafı da bağlayıcı bir kotasyon soruyor, ondan gelen cevaba göre işlemimizi yapıyorduk.

Dövizin hızla yükseldiği günlerde Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası (TCMB), bankaları telefonla arıyor ve yükselişi frenlemek için döviz satışı yapıyordu. Hiç unutmuyorum, dövizin çok hareketli olduğu bir gün TCMB Başkanı Yaman Törüner müdahaleyi bizzat yapmıştı. Telefonda onun sesini duyunca müdahalenin ciddiyetini anlamış, elimiz ayağımız birbirine dolanmıştı.

Gün boyunca yaptığımız döviz işlemlerini "deal slip" adı verilen kâğıtlara yazıyor, bunları operasyon bölümüne iletiyorduk. Operasyon bölümündeki arkadaşlarımız akşamları geç saatlere kadar bu işlemlerin muhasebeleşmesini sağlıyorlardı.

Biz de döviz pozisyonlarımızı dengelemek için gece saatlerine kadar bankada kalıyor, yurt dışındaki muhabir bankalarla teleks üzerinden dö-

viz işlemleri yapıyorduk. Yaptığımız işlemlerin belgesi olan sarı teleks şeritlerini deal slip'lere ekleyip operasyon bölümüne iletiyorduk.

Bilgisayar ağı sistemlerinin henüz yaygınlaşmadığı o dönemde işlemlerin yapılışı, birimler arası iletişimi ve muhasebeleşmesi fiziksel olarak yapılıyor ve bu, gecikmelere ve hatalara neden oluyordu.

İstanbul Menkul Kıymetler Borsası (İMKB), 1986 yılında faaliyete geçmiş ve ilk yıllarında yatırımcılar tarafından büyük ilgi görmüştü. 1986-1989 yılları arasında borsa endeksi dolar bazında dört katına yükselmişti. Bir milyona yakın yatırımcı, aracı kurum ve bankalarda hisse senedi hesapları açmışlardı. Ben de bu furyaya uyup bir arkadaşımın genel müdürü olduğu bir aracı kurumda hesap açtım ve o zamanki küçük birikimim ile Çukurova Elektrik hissesi için alım emri verdim. İlk üç gün boyunca hisse, tavan fiyattan kapandığı için alım yapılamadı, dördüncü gün hisse hesabıma geçti.

Ancak bir hafta kadar sonra borsa, "Sahte Çukurova hisseleri" haberiyle sarsıldı. Birileri Çukurova Elektrik Şirketi hisselerinin sahtelerini basmış ve piyasaya dağıtmıştı. Bugün hisse senedi takas ve saklama işlemlerinin yapıldığı Takasbank ve Merkezi Kayıt Kuruluşları o dönemde yoktu. Hisse senetleri borsanın hemen önündeki "ayaklı borsa" da fiziksel olarak el değiştiriyordu. Sistemdeki boşluktan yararlanan piyasa dolandırıcıları, dönemin en popüler şirketlerinden biri olan Çukurova'nın sahte hisselerini dolaşıma sokup büyük paralar kazanmışlardı. Benim borsadan aldığım hisseler de (aracı kurumun bana söylediğine göre) sahte çıkmıştı. O dönemde yatırımcıları koruyan herhangi bir sigorta olmadığı için benim birikimim de birçok Çukurova yatırımcısının birikimi gibi yok oldu.

Sermaye piyasasına olan ilgilim, yolumu 1991 yılında henüz yeni kurulmakta olan Tacirler Menkul Değerler ile buluşturdu. Şirket kurulmuş, ancak Sermaye Piyasası Kurulu'ndan (SPK) faaliyet izni almamıştı. Fon yönetimi, operasyon, iç kontrol, finansal analiz, şirket değerlendirme gibi konularda bilgim ve bir miktar deneyimim olmasına rağmen o güne dek borsa işlemleri ile ilgili tek deneyimim sahte Çukurova hisseleri almış oluyordum. Buna rağmen şirketin Yönetim Kurulu Başkanı Alaattin Tacir ve Yönetim Kurulu Üyesi İsmet Yazıcı bana güvendiler ve beni şirketin genel müdürü yaptılar. Hayatında borsa binasının önünden bile geçmemiş genç bir yöneticinin bir aracı kurum genel müdürü olması Türkiye'nin 1990'larına has bir durumdu.

Kısa bir süre içinde şirkete Taksim’de bir ofis kiraladık, o dönemin şartları içinde olabildiğince kadromuzu oluşturduk. Finansal analiz bilen yatırım uzmanları, müşterilere yol gösterecek yatırım danışmanları bulmak o dönemde çok zordu. MetaStock adlı teknik analiz programını iyi-kötü bilenler piyasada yatırım danışmanı olarak itibar görüyor, sürekli terfi ederek iş değiştiriyorlardı. Borsaya olan ilginin artmış olması aracı kurumlara olan ilgiyi artırmıştı. Neredeyse her hafta bir aracı SPK’ya faaliyet izni için başvuruyordu. Bunların çoğu kadrolar yetersiz olduğu için SPK tarafından geri çevriliyordu.

Citibank ortamında edindiğim bankacılık tecrübesi sayesinde, uzun yıllar bankacılık tecrübesi olan İsmet Yazıcı’nın da desteğiyle şirketin operasyon ve iç denetim sistemlerini kurduk. SPK’dan kısa bir sürede izin aldık ve faaliyete başladık.

1991 ve 1992 enflasyon oranlarının ve hazine bonusu faizlerinin çok yüksek, dövizde olan ilginin sürekli artmakta olduğu bir dönemdi. 1991 seçimi ardından oluşturulan koalisyon hükümeti ekonomiyi iyi yönetmiyordu. Borsa, bu iki yıl içinde yüzde 50’ye yakın değer kaybetmişti. Bizler de, sınırlı tecrübemizle yatırımcılara yol göstermeye çalışıyorduk.

Şirket bünyesinde üç adet “seans odası” kurmuş ve bunları “Genel Seans”, “VIP-1 Seans” ve “VIP-2 Seans” odaları olarak tanımlamıştık. Bu odalarda borsadaki broker ile bağlantıda olan birer müşteri temsilcisi ve birer teknik analiz uzmanı bulunuyordu. Müşterilerin hangi seans odasına girecekleri portföy büyüklüklerine göre belirleniyordu. Seans sırasında, teknik analiz uzmanımız, müşterilerin isteklerine göre hisselerin anlık teknik analizini yapıyor ve onlara “al” veya “sat” tavsiyelerinde bulunuyordu. Müşteri emirleri telsiz telefonlar ile borsadaki broker’lara iletiliyor, broker koşarak müşterinin ilgilendiği “tahtaya” gidiyor, tahtadaki alıcı-satıcı dağılımını okuyor ve müşteri kararını verdikten sonra elindeki gazlı kalem ile alım veya satım tarafındaki emirlerin üstünü çizerek işlemi gerçekleştiriyordu. İMKB’nin Ürdün Borsası’nda gördüğü ve Türkiye’ye uyguladığı tahta sistemi özellikle hareketli günlerde büyük kargaşa yaratıyordu. Tahatlar önünde büyük kuyruklar oluşuyor, itiş kakışlar ve kavgalar çıkıyordu. Borsa işlem salonuna gittiğim günlerde bazen gazlı kalemle lekelenen gömleklerimi atmam gerekebiliyordu.

Borsanın ilk yıllarındaki yükseliş, yatırımcıları borsaya çekmişti ve birçok aracı kurum kurulmuştu ancak bu kurumlar yatırımcılara iyi hizmet vermekten çok uzaktılar. Yatırımcıların büyük bir kısmı seans odalarında günlük işlemler yapıyor ve oynak piyasada birikimlerini eritiyordu. Yatırım danışmanlığı hizmetleri yoktu, portföy yönetim şirketleri henüz kurulmamıştı. Aracı kurumlar hem aracılık hem de portföy yönetimi hizmetleri veriyorlardı. Teknolojik altyapı çok yetersizdi. Borsada gerçekleşen işlemlerin hangi müşterilere ait olduğunu işlem anında kaydeden bir sistem olmadığı için gün sonunda bir işlemin hangi müşteriye ait olduğuna aracı kurum karar veriyordu. Bu belirsizlik suistimallere yol açıyordu.

Özetle, iş hayatına başladığım yıllarda sermaye piyasamız emekleme devresindeydi. Teknoloji altyapısı çok zayıftı. İşlemler ve raporlamalar şeffaf olmaktan uzak, suistimale açıktı. Aracı kurumlara yeterli komisyon kazandırmayan küçük yatırımcılar hizmet alamıyorlardı. Yatırımcıyı koruyan mekanizmalar ve SPK kuralları henüz devreye girmemişti. Yurt dışı piyasalarda işlem yapmak neredeyse imkânsızdı.

Bugün (2024)

Yatırım alanındaki teknolojik gelişmelerin geldiği seviyeyi anlamak için aşağıdaki resmi incelemek yeterlidir. Bunlar, benim iPad'imdeki finansal teknoloji ve dijital bankacılık uygulamalarının sadece bir kısmı. Artık cep telefonum, masamdaki bilgisayarım ve iPad'im üzerinden bir Türk bankası veya Türkiye'deki finansal teknoloji uygulamalarındaki hesaplarım aracılığıyla dünyanın herhangi bir borsasında, herhangi bir para birimi üzerinde işlem gören bir yatırım aracını kolaylıkla ve çok düşük bir maliyetle alabiliyorum.

Yatırım yapmak demokratikleşti, kolaylaştı ve ucuzladı. Dünyadaki her yatırım aracı artık bizlere cep telefonumuz kadar yakın. Bilgi kaynakları çoğaldı, bilgiye erişim kolaylaştı. Yapay zekâ uygulamaları sayesinde artık cevaplayamayacağımız bir soru, çözemeyeceğimiz bir problem, ulaşamayacağımız bir bilgi kalmadı gibi.

Ancak, dijital uygulamalar bazı sorunları da beraberinde getiriyor. Bunların başında, bilgi kirliliği, bilgi fazlalığı, siber güvenlik sorunları, davranışsal müdahaleler, teknolojik dolandırıcılık ve piyasa manipülasyonları ile ilgili sorunlar geliyor.

Bu kitapta sizlere dijital çağı ve dijital çağın getirdiği yenilikleri tanıttık ve bu gelişmelere nasıl uyum sağlayabileceğinizi anlatmaya çalışacağım.

Kitabın bu bölümünü hazırlarken ChatGPT ve Microsoft CoPilot'tan oldukça faydalandım. Edindiğim bilgilerin kaynaklarını bulabildiğim ölçüde paylaştım. Arada atladıklarım olduysa affınıza sığınıyorum.

Dijital Çağ Nedir?

İçinde yaşadığımız dijital çağ; teknolojik gelişmelerin hız kazandığı, bilgiye erişimin kolaylaştığı, internetin ve dijital iletişim araçlarının günlük yaşamın her alanında etkili olduğu bir dönemdir. Bu dönemdeki teknolojik ilerlemeler, iletişim yöntemlerini, iş yapma şekillerini, eğitim sistemlerini ve toplumsal ilişkileri kökten değiştirdi.

Dijital çağdaki gelişmeleri şöyle özetleyebiliriz:

- **Teknolojinin Yaşantımızdaki Öneminin Artması:** Bilgisayarlar, akıllı telefonlar, tabletler, giyilebilir teknoloji ürünleri vb. artık günlük yaşantımızın ayrılmaz bir parçası hâline geldi.
- **Bilgiye Erişimin Kolaylaşması:** İnternetin yaygınlaşması ve bilgi depolama teknolojilerindeki ilerlemeler artık her türlü bilgiye anında erişebilmemizi ve bu bilgiyi kolaylıkla paylaşabilmemizi sağlıyor.
- **Dijital Ekonomiye Geçiş:** Çevrim içi ticaret, e-ticaret platformları ve dijital para birimleri gibi unsurlarla birlikte ekonomik faaliyetler gittikçe artan bir hızla dijital platformlara kayıyor.
- **Toplumsal Etkileşimdeki Değişim:** Sosyal medya platformları aracılığıyla

Dijital Okuryazarlık ve Bireysel Finans Hakkında Her Şey...

Son dönemde okuduğum en etkileyici kitap diyebilirim. Attila Köksal'ın bu kitabı tam bir başyapıt olmuş. Mutlaka alıp okuyun, bana teşekkür edeceksiniz.

DR. MAHFİ EĞİLMEZ

Dijital Çağda Yatırım, Attila Köksal'ın finansal bilgeliğini sade ve anlaşılır bir dille sunduğu bir eser. Kitap, tarihte görülmemiş zenginlikte ve çeşitlilikte yatırım imkânlarının sunulduğu bu dönemde, karmaşık finansal kavramları basit ve etkili bir şekilde açıklayarak yatırım dünyasını herkesin anlayabileceği hâle getiriyor. Köksal, yatırımları yönetmenin aslında riskin yönetimi olduğunu, bize kazandırdığı kıymetli kitaplarıyla her fırsatta hatırlatıyor.

HAKAN BÖRTEÇENE

Finansal okuryazarlık, bireylerin parasal kararlarını bilinçli ve güvenli bir şekilde alabilmeleri için kritik bir öneme sahip. Ortalama yaşam sürelerinin uzadığı günümüzde, birikimlerin uzun vadede korunabilmesi, etkin bir finansal planlamayı daha da zorunlu kılıyor. Dijitalleşmenin hızla artan etkisiyle birlikte finansal ürünler de artık daha çeşitli ve ulaşılması kolay hâle geldi. Tüm bu süreçler, ister istemez dijital okuryazarlık gibi bir başka olguyu da beraberinde getiriyor. Güncel finansal okuryazarlık konularının dijital çağın dinamikleriyle ustalıkla harmanlandığı, oldukça kapsamlı ancak bir çırpıda okunabilecek bu değerli eser için Attila Köksal'ı kutlarım.

HAKAN BİNBAŞGİL

Attila Köksal'ın uzun yılların deneyimine, teknik bilgiyle ve davranışsal ekonominin kavramlarına dayalı yatırım önerileri, eğitici, öğretici ve motive edici. Dijitalleşen dünyada bireylerin çok farklı yatırım araçlarına kendi kendilerine hızlı, hatasız ve 24 saat ulaşabildiği çağımızda disiplin içinde birikim yapmak ve yatırımları önerilen ilkelere göre yönetmek herkes için özellikle gençler için çok değerli ve fevkalade yararlı.

ÖMER ARAS

ATTILA KÖKSAL, CFA Boğaziçi Üniversitesi Makina Mühendisliğini bitirdi (1983). Philadelphia Drexel Üniversitesi'nden MBA derecesi aldı (1985). Yatırım bankacılığı kariyerine Princeton'da Center for International Financial Research Inc.'de başladı. Sırasıyla Saudi American Bank, Tacirler Menkul Değerler, İnter Yatırım, İnter Portföy ve Demir Yatırım gibi finans kuruluşlarında üst düzey yöneticilik yaptı.

2002-2020 yılları arasında Ünlü Menkul Değerler'de Genel Müdürlük ve ardından Yönetim Kurulu Üyeliği görevlerinde bulundu. 2011-2014 yılları arasında Türkiye Sermaye Piyasaları Birliğinde (TSPB) Yönetim Kurulu Başkanlığı yaptı ve Borsa İstanbul, VOB A.Ş. ve CFA Institute'da Yönetim Kurulu Üyeliğini sürdürdü.

Hâlen Turkish Dijital Teknolojiler A.Ş., Türk Sigorta ve WWF Türkiye'de Yönetim Kurulu Üyesi ve Habitat Derneğinde Danışma Kurulu üyesidir.

www.remzi.com.tr

ISBN 978-975-14-2195-1

9 789751 421951

KDV'den muafdir